

יום	יום לחודש	יום מוהר"א	ליקוטי הלכות ה"ד	ליקוטי מוהר"א	משנה ברורה ה"ו	עלים לתרופה	שולחן ערוך ד"ש משנה ס"ג
שבת	כ"א	לו:	נב	נב	חזרה	כא - כב	טו, טז
א	כ"ב	לו:	נג	נג	קמו.	כג - כד	יז, יח
ב	כ"ג	לו:	נד	נד	קמו.	כה - כו	יט, כ
ג	כ"ד	לה:	נה	נה	קמו.	כז - כח	כא, כב
ד	כ"ה	לה:	נו	נו	קמו:	כט - ל	כג, כד
ה	כ"ו	לש:	נז	נז	קמח.	לא - לב	כה, כו
ו	כ"ז	לש:	נח	נח	חזרה	לג - לד	כז, כח

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

300 | פרשת שמות | כ"א טבת תשפ"ג

דבר המערכת

קשה להביע את רחשי הלב בתודה והודיה להש"ת על גיליון ה'שלוש מאות' של 'קרני אור' שאנו עומדים בו. בחסדי ה' עלינו, מדי שבוע ומדי מועד וחג זכינו להגיש אוצר מופלא זה, אשר רבים נאותו לאורו, וזכו על ידו להרהורי תשובה ונקודות בהירות בעבודת ה' על פי אורו הגדול של רבינו הקדוש, ובבירורי הלכה, ועוד.

בהודאה על העבר ובבקשה מעומק הלב על העתיד שלא תצא תקלה מתחת ידינו, ושנזכה שיתקדש שם שמים ואור דעת הצדיק על ידינו. אנו מייחלים מצפים ומקווים שאכן השופר הזה, ימלא הלאה את יעודו ושליוותו, לשמש בס"ד את בני קהילתנו הקדושה שהתאחדו תחת דגלו של מורה דרכנו הגרי"מ שליט"א, לצעוד בדרכו הטהורה והקדושה של רבינו הקדוש מברסלב זי"ע כמסורה לנו מדור דור מבלי לזוז זיז כלשהו, לרצון ולנחת רוח לפני אדון כל.

בימים אלו זכו בחורי החבורות והאברכים להתחיל חדש את הלימוד היומי בספר 'עלים לתרופה', ספר ה'שימוש' בתורת רבינו הקדוש הלכה ולמעשה בפועל ממש.

מי יכול לשער את המגן העצום מפני כוחות הרע השולטים כיום, על ידי קדושת לימוד זה שהוא מעיקרי ההתקרבות לצדיק, וכדברי רבי נתן (ליקוטי הלכות מצרנות ד') "כי עיקר ההתקרבות אל הצדיק הוא על ידי הפה, על ידי שמדברים דברי תורה שמקבלים ממנו בפה".

חובתנו להתחדש בכל יום הן בלימוד עצמו והן בשמחה העצומה שנפלה בחלקנו וגורלנו שזכינו להתקרבות זו, ושום צער אסור שיבלבל זאת. זהו סוד ההתחזקות בעצם הלימוד, "כי עיקר ההתחזקות הוא השמחה", והיא שגם תתן חיזוק על העתיד לשמור ולעשות ולקיים את כל שנזכה ללמוד בעזרת ה'.

העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

רבי סענדער טרהויצער ז"ל שֶׁעָבַד אֶת ה' בְּהִתְלַבְּבוֹת עֲצוּמָה וּבְמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ נוֹרָאָה הָיוּ יְכוֹלִים לְמַצְאוֹ מִתְפַּלֵּל בְּסִפֵּר 'לְקוֹטֵי תְּפִלוֹת' מִשֶּׁן כָּמָה שְׁעוֹת בְּהִתְעוֹרְרוֹת וְהִתְלַבְּבוֹת, וְכָל זֶה לְאוֹר הַלְבָּנָה.

(שיח שרפי קודש)

מִרְחוֹק ה' נִרְאָה לִי

מרוחק כל כך עד שלא היה יודע כלל שהוא רחוק, ומאחר שעל כל פנים יודע שהוא רחוק זהו בעצמו התקרבות, ובה בעצמו ראוי לו להחיות את עצמו ולשוב אל השם".

נכון, הלב אטום ומטומטם, האש הזרה בו ערת במלוא עצמתה רחמנא ליצלן, הנפילות קשות מנשוא, אבל אתה יודע שזה לא טוב, אתה יודע שאתה רחוק מקדושה - בזה עצמו ראוי לך להחיות עצמך, זוהי הוכחה ברורה שה' עמך במקומך השפל, הוא הרי עשה לך נס במקום הזה והאיר לך את הדיעה העצומה שאתה רחוק, ונתן לך צמיחת קרן ישועה להתחיל להרגיש את צרת נפשך, ועל כן אל תירא ואל תחת מלהתחזק להתחיל להיאנח ולצעוק כפי יכולתך כי תקותר מובטחת!

ואף זה עצמו, שאנו רואים את עביות חמירותנו שאנו לא מרגישים כלום, אבל אנחנו מבינים שחוסר ההרגשה היא צרת הנפש, ואנו תמהים על תמהון הלבב והקריירות שאחזו בנו כל כך, זו עצמה כבר הארה שמימית שמרמזת לנו שה' קרוב אלינו, ועל ידי זה אנחנו צריכים לעורר נקודת שמחה ותקוה, ומכאן זה להתחיל להתפלל.

אתה רואה את חברך זועק ומתעורר, ולעומתו אתה עומד מגושם כבמה ולא מתחיל לזוז זיז כלשהו בקדושה! אתה מרגיש נחות ופחות מכך? אתה רואה את עצמך אפס מאופס?! במקום שתגרום לעצמך חלישות הדעת על אפסיותך, תהפוך זאת לסיבה להחיות את נפשך: הלא הנה ה' ניצב עלי והוא מעוררני להתחיל להרגיש את הריחוק. הייתי יכול להמשיך וללכת בדרכי התנהו חלילה ולחשוב שהכל כשורה, והנה זיכני ה' הלבין מרחוק מאד שמשוהו לא כראוי. איזו הארה ואיזה קירוב הוא זה! הוא מרמז לי בעוז שהוא אתי ועמי, ובוודאי יעזורני הלאה.

"הכל חפצים ליראה את שמך" - אומר רבינו הקדוש (שם. סי' ע"ג) - "ואף על פי כן לאו כל אדם זוכה לעשות תשובה, כי יש אחד שאין לו התעוררות כלל לתשובה". איך יתכן שהוא חפץ ליראה ואין לו שום התעוררות לתשובה?! מכיון שהוא לא מפרש נכונה את הרגשת אטימותו; הוא לא מבין שה' מצפה ממנו שיחיה עצמו במה שהוא לפחות חפץ להתעורר לתשובה ולהתחזק מכך לומר תהלים וצעקות לה' שיעורר את לבו עוד ועוד עדי זיכה לשוב בתשובה שלימה, וכהמשך דבריו שם: "ועל ידי אמירת תהלים אפילו מי שאין לו שום התעוררות לתשובה הוא מתעורר לעשות תשובה".

וכפי שמרחיב מוהרנ"ת (בליקוטי הלכות, קריאת שמע ה"ה): "שעיקר ההתרחקות מהתשובה הוא מחמת שצריכים שאנו נתעורר לשוב אליו, וההתעוררות כראוי קשה מאד, ובפרט למי שכבר נתרחק ועשה מה שעשה. ואף על פי כן הכל חפצים ליראה שמו יתברך, אך קשה וכבד להם להתעורר, וכולם רוצים שהשם יתברך יעורר אותם ויחזירם למוטב. אבל כשיודעים ומאמינים בהאמת שהשם יתברך בוחר בזה בעצמו שיהיה רצונו וחפצנו תמיד להתקרב אליו, ושאינו אנו צריכים רק ליקח דברים ולשוב אליו באמת, בוודאי בקל ושוב להשם יתברך מכל מקום שהוא, אפילו אם יעבור עליו מה".

ימי השובבים הקדושים; הוא שומע רבות על גודל ההתעוררות לשוב ולתקן את פגמי הקדושה, אך הלב כה אטום ומטומטם. נתקיימו בו בבת אחת שתי דרשות חז"ל על 'אשר קרן', - 'טמאך' ו'צננך והפשידך'. הקרירות ותמהון הלבב מקיפים אותו, עיניו רואות וכלות, הלא בודאי שלגאולת הנפש צריך תפילה וצעקה, ואם הלב כה אטום איך ניתן לצעוק ולהתפלל, ובהעדר תפילה הלא אין תקוה חלילה...

אחת הישועות הנפלאות וההארות העצומות שזכו ישראל במצרים, היתה: ההכרה בכך שהם רחוקים! בתחילה הם היו שקועים כל כך בטומאת מצרים עד שלא הרגישו כלל את ריחוקם וצרתם, וזו עצמה כבר היתה ראשית צמיחת גאולתם על ידי משה רבינו, שהתחילו לצעוק לזעוק ולהיאנח על מצבם.

וכפי שכותב הרה"ק מטשערין ז"ל על האמור בפרשתנו (פרפראות לחמה סי' כ"ב אות ח' בביאורו על לקו"מ): "כל זמן שהאדם משוקע לגמרי בחושך ח"ו אז אינו מרגיש בצרת נפשו כלל והוא כאבן דומם ח"ו ואינו מתאנח וצועק על צרת נפשו כלל, וכעין שפירשו הקדמונים ז"ל (שמות ב) 'זימת מלך מצרים' אז 'ואנחנו בני ישראל מן העבודה' כי התחילו להרגיש בצרת נפשם, מה שאין כן קודם לזה היו מונחים בשפלות ומרירות כזה עד שלא היו מתאנחים וצועקים כלל, נמצא שבחינת 'מקול אנחת' היא גם כן כבר איזה צמיחת קרן ישועה, מאחר שמרגיש כבר בצרת נפשו וצועק לה' העונה בעת צרה".

רבינו הקדוש הלא לימד אותנו, שכדי להתחיל להתפלל ולצעוק בעת שנמצאים בגלות הנפש בשפלות נוראה, צריך לעורר נקודת שמחה ותקוה. אחרת, הלב אטום והפה סתום מבלי יכולת אפילו לגשת לתפילה. וכדבריו הלהטים (בלקו"מ סי' פ"ב - אומרה): "כי זה ידוע, שכשהאדם נופל בדעתו מחמת גשמיותו ומעשיו הרעים שרואה שהוא רחוק מאד מאד מן הקדושה באמת, אזי על פי רוב אינו יכול להתפלל כלל מחמת זה, ואינו יכול לפתוח פיו כלל מחמת גודל העצבות והמרה שחורה והכבדות שנופל עליו. אבל כשהוא מחיה את עצמו ומשמח את עצמו, אזי הוא יכול להתפלל ולזמר ולהודות לה'".

אחת ההתחזקות הנפלאות ביותר, איך למצוא מקור לשמחה גם במקום הנמוך והחשוך ביותר, מגלה רבינו הקדוש (בלקו"מ סי' ב"ס) שהצדיק 'צריך להראות למי שהוא למטה מאד בדיוטה התחתונה לגמרי, שעדיין הוא סמוך לה' ממש כביכול, ולעוררו ולגלות לו: ה' עמך ואל תירא ואל תפחד ואל תחת כי הוא יתברך עמך ואצלך וקרוב לך ממש כי מלא כל הארץ כבודו'. ורבינו הקדוש ממש שם ומוסיף ומגלה התחזקות מחודשת ונפלאה בתוך עומק עמקי העמקים שהאדם השפל מצוי שם: "וכבר דירבנו מזה, שכשהאדם מונח למטה לגמרי ורואה שהוא בדיוטה התחתונה ח"ו רחוק מאד מהשם יתברך, ראוי לו להחיות עצמו בזה בעצמו! היינו, כי זהו בעצמו הוא התקרבות, מאחר שרואה שהוא רחוק, כי מקודם היה

"קפיטל תהלים בהתעוררות הלב!..."

גלות מצרים - עצבות ומרה שחורה!

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה

ענין גלות מצרים, שאנו מתחילים לקרוא עתה בפרשת שמות, הוא: העלמת והסתרת הטוב, והתגברות העצבות והמרה שחורה.

וכלשון מוהרנ"ת:

"כל הגלויות, מצרים, וכן כל הגלויות שמכונים בשם מצרים, כולם הם בבחינה זאת, מה שהסטרא אחרא מתגברת להעלים את הטוב שבכל אחד מישראל על ידי הרע החופה עליו, ולהגביר עליו מרה שחורה ועצבות, כדי ללכודו ברשתם ח"ו על ידי זה. ועיקר הגאולה היא, כשה' יתברך מתעורר ברחמי ונותן בלב הצדיק האמת שיסתכל רק על הטוב שבישראל, וישתדל בתיקונם להחזירם לה' יתברך על ידי זה. וזה בחינת כל פרשת שמות שמדבר מתוקף גלות מצרים ומגאולתם על ידי משה, והכל הוא בבחינה הנ"ל" (ליקוטי הלכות, תחומין ו, יח).

פרעה - מעלים ומסתיר את הטוב!

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף

"יוסף" הוא נקודת הצדיק שיש בכל אחד מישראל, סוד הנקודות טובות שיש בכל אחד מאתנו, אשר כל אלו הנקודות טובות נמשכות מהצדיק שהוא בחינת יוסף.

וקליפת פרעה ומצרים רוצים להעלים ולהסתיר את הנקודות טובות שבתוכנו, ולהגביר העצבות. ועושים את עצמם כאילו "לא ידע את יוסף" - כאילו אינם יודעים כלל מהטוב שיש בנו, וכאילו אין בנו רק רע.

ובכל פעם קם 'מלך חדש', כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, בתחבולות חדשות בכל פעם, להפילו ברשתו. ועושה את עצמו כאילו לא ידע את יוסף, ורוצה להפילו שלא נזכור ולא נסתכל על הטוב, רק על הרע ח"ו.

ואנו צריכים לעשות להיפך; להסתכל על הטוב, ולהגביר את הששון והשמחה, למען ניגאל מגלות הנפש.

(ע"פ ליקוטי הלכות, שם)

היות ונכנסנו ב"ה לימי השובב"ם, בהם מסוגל ביותר להרגיל עצמו באמירת תהלים, וכפי שמרומז בפסוק הראשון של הפרשה: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו" - "סופי תיבות הם אותיות 'תהלים' ואותיות 'תשובה'. כי על ידי תהלים זוכין לתשובה, שהיא בחינת שמות בני ישראל הבאים מצרימה, כי מ"ט שערי תשובה הם בחינת מ"ט אותיות שיש בשמות בני ישראל, הבאים מצרימה, להזדכך שם" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, עג).

והנה, בענין אמירת תהלים, יש כמה נקודות חשובות. אך הפעם, נתמקד בס"ד בענין כוחו של מזמור תהלים 'אחד', כשהוא נאמר בהתעוררות הלב.

ובכן, בחיי מוהר"ן אות קס"ב, כתוב לאמר:

"דיבר הרבה מענין קברו, וגילה דעתו כמה פעמים בכמה מיני לשונות שיבואו על קברו תמיד, ולומר תהלים על קברו, וללמוד שם, ולהרבות שם בתפילה ותחנונים. ודיבר עם כמה אנשים מענין זה... ואמר שכשאחד יבוא על קברו ויאמר קפיטל תהלים בהתעוררות הלב, יהיה לו תענוג גדול מזה. ועשה תנועות בגופו ובעצמותיו אז, ורמז שיהיה לו חילוץ עצמות אז בקברו כשיאמרו תהלים על קברו. ועוד דיבר בזה הענין כמה פעמים".

אם שמתם לב; רבינו מדבר כאן על קפיטל תהלים אחד...

בא יהודי, ולא אומר את כל התהלים שלש פעמים ברצף, ואפילו לא פעם אחת. הוא אומר קפיטל תהלים אחד בלבד, אבל את אותו קפיטל הוא אומר כמו שצריך, 'בהתעוררות הלב'.

על החשיבות של מזמור תהלים אחד בהתעוררות הלב, אנו מוצאים גם במקום אחר בחיי מוהר"ן (אות תפ"ה) ובה כתוב:

"אמר בזה הלשון: א גיט קפיטל תהלים אז מע זאגט, איז אזוי וויא א פאנטש [= כשואמרים מזמור תהלים טוב, הרי זה כמו 'פאנטש']".

גם כאן מדבר רבינו על מזמור תהלים אחד, שכשואמרים אותו כמו שצריך, הרי הוא כ'פאנטש'...

'פאנטש' הוא משקה טעים מאד, על בסיס אלכוהול ושאר מיני ממתקים. והיו שותים אותו בזמני שמחה, כפי שמסופר בחיי מוהר"ן (אות קב"א) על לידתו של נכד רבינו, ר' ישראל בנה של שרה בת רבינו ע"ה: "אחר הלידה נתמלא שמחה תיכף, וצויה להדליק נרות ולעשות משקה שקורין פאנטש, והיה בשמחה גדולה".

ואל אותו משקה טעים, מדמה רבינו מזמור תהלים שנאמר כמו שצריך: "א גיט קפיטל תהלים"... לא סתם קפיטל תהלים, אלא "א גיט" קפיטל תהלים...

באמירת תהלים אנחנו רצים לפעמים במהירות ממזמור לחברו, ולא שמים לב לנצל ולמצוץ עד תומו קפיטל אחד. ולכן נדמה לנו שאנחנו מכירים כבר את התהלים, ושוכחים שיש בכל מזמור המון חדשות... המון עומק... המון חיות ואור...

הרב של מירון, הרב שטרן זצ"ל, סיפר על רבי שמואל שפירא זצוק"ל, שכשנסעו פעם נסיעה באחד מימי עשרת ימי תשובה לקברי צדיקים שבגליל, אמר רבי שמואל בכל ציון מזמור אחד של תיקון הכללי; בציון הראשון קפיטל ט"ז, בציון השני קפיטל ל"ב, וכן הלאה, עד שבסופו של יום סיים את כל התיקון הכללי... הוא לא נחפז לומר מזמורים רבים, או לכה"פ את כל התיקון הכללי, אלא היה חשוב לו יותר לקחת מזמור אחד ולומר אותו כמו שצריך...

וכפי שהתבטא הרב שטרן: הוא אמר בכל ציון רק קפיטל אחד, אבל הקפיטל היה קפיטל...

כולנו משתדלים לומר תהלים בכל יום, ויש הרבה מאנ"ש שאף זוכים לומר 'תיקון הכללי' מדי יום. אך בל נשכח:

אותו מזמור תהלים, יכול להיות או 'אמירה' מסוגלת בעלמא, או 'פאנטש' מתוק! הכל תלוי איך אומרים אותו.

וכפי שהדריכנו רבינו "שעיקר אמירת תהלים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו, למצוא את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, קכה). ואז אכן זוכים ע"י אמירת תהלים להתעורר ולשוב בתשובה שלימה.

שכן: "עיקר התשובה של דוד המלך הוא ספר תהלים, שאמרו בהתעוררות גדול מאד וברוח הקודש, עד שכל אחד ואחד כפי מה שהוא יכול למצוא את עצמו בתוך ספר תהלים, ולזכות לתשובה על ידי אמירת תהלים" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, עג).

וכפי שמבקש מוהרנ"ת בתפילתו: "ואזכה למצוא את עצמי בכל יום ובכל עת בפסוקי תהלים שאעסוק בהם אז, באופן שאזכה על ידי אמירת תהלים לשוב בתשובה שלימה לפניך באמת, כאשר גילית לנו שאמירת תהלים מסוגל לתשובה" (ליקוטי תפילות ח"ב, מט).

פנינים מאירים והידושים מזוהרים מלוקמים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכטער שליט"א אשר ציין רשם לפני לזיכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת שמות

'עבודת פרך' - מחמת חסרון שמחה!

ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך

עיקר 'עבודת הפרך', והקשיים והמרירות, שמרגיש האדם בחייו, הוא מחמת שאין האדם מסתכל על הטוב שבו רק על הרע, ונופל במרה שחורה ועצבות רח"ל.

"וזהו' ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך', שהסטרא אחרא, בחינת מצרים, מעבידים כבדות גדול מאד על ידי ריבוי המרה שחורה והעצבות. וזהו בחינת 'בעבודה קשה', 'בקושיא', 'בחומר הלכתא' וכו', כמו שאתא בזהוהר הקדוש. כי הכל מחמת המרה שחורה, שעל ידי זה אין יכולין לא ללמוד ולא להתפלל, וכל מה שרוצין לעשות איהו דבר שבקדושה קשה וכבד ותמור עליו מאד, כי הם ממררים את החיות ומש, כאשר יודע כל אחד בנפשו" (ליקוטי הלכות, שם).

אנשים דווקא למנותו שליו, על זה נתן לו אות שכך מדתו של הקב"ה שהוא בוחר ביותר להתחבר אל הנמוכים וישכון את דכא ושפל רוח, וזה שאמר (שם) וזה לך האות כי אנכי שלחתיך כי אם יאמרו לך למה בחר ה' בך להיות שליח יותר מבזולתך תאמר להם שכך מדתו של הקב"ה, שהרי בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את אלהים על הר הזה, הר סיני הנמוך שבהרים, אע"פ שיש הרים גבוהים ממנו, מזה תקח ראייה שהקב"ה בוחר יותר בנמוכים וזה גם כן מופת על שליחותך. (ספר כלי יקר פרשת שמות)

תורת המדות עמוד רמב לא-48
ראוי לו לאדם שיחמול על דיבורו יותר מחמלתו על ממונו
מי שם פה לאדם (שמות ד, יח) החסד אשר נתחסד בו עמנו הא-ל יתברך, כלומר הדיבור בלשון, לפיכך ראוי לו לאדם שיחמול על דיבורו יותר מחמלתו על ממונו.

אגרות ותשובות הרמב"ם מאמר קידוש השם עמוד ג

גודל אמירת תהלים בימי השוכבי"ם

בנגעים ואהלות, ואינו מקבל שחר כעוסק במקרא לבד, אלא כשכר הראוי לעמלי תורה ששכרו מרובה.

מפליא לראות מה שמספר תלמידו של **הסמ"ק** בהקדמה לספר סמ"ק (נדפס בדפוס קושטא) על רבו. כידוע שבעל הסמ"ק הוא אחד מגדולי בעלי התוספות והראשונים כינוהו **רבינו יצחק בעל החוטם**, והוא חיבר את ספר הסמ"ק [ספר מצוות קטן] מחולק לשבעה חלקים כדי שיאמר אדם בכל יום חלק אחד ממנו, ומספר, שכשהשלים לכתוב את הספר עשו תענית כמה ימים כדי שיקבל האדם שכר כשיקרא דבר יום ביומו כאילו היה קורא בספר תהלים'. ע"כ. הרי לנו שגדולי בעלי התוספות התגעגעו כל כך שיחשב מי שלומד בספריהם כמו מי שקורא בתהלים, עד שנמנו לקבוע על זה תענית.

ואף שכתב **המשנה ברורה** (סי' א סק"ב) שמי שהוא בעל תורה ויש לו לב להבין וללמוד יכול למנוע עצמו מלומר הרבה תחנות ובקשות וטוב יותר שילמוד במקומם. **ובפרי מגדים** (מש"ס ס"א סק"ח) משמע שתלמיד חכם אין צריך להרבות באמירת תהלים. היינו להרבות סתם בתהלים, אבל במקום שיש צורך לכך כתיקון לימי השוכבי"ם ודאי שאין למנוע מלקבוע סדר לזה וחשוב הדבר כעוסק בנגעים ואהלות (ע"ע נפש החיים שער ד פ"ב ואמכ"ל).

אחד מתיקוני שוכבי"ם הוא אמירת תהלים, ומובא **בשיח שרפי קודש** (ח"ב א - תקלח): **שמוהר"ת** זיע"א היה מוסיף שיעור באמירת תהלים בימי השוכביים והספירה נוסף על הקביעות היום יומית, על פי הנאמר ב**לקוטי מוהר"ן** (ח"ב סי' עג) שעל ידי אמירת תהלים זוכים לתשובה, ורמזו **רבינו** בסופי תיבות של הפסוק 'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו, שהם סופי תיבות אותיות **תהלים** ואותיות **תשובה** (וכ"ה בילקוט אוהב ישראל צה, דברי יחזקאל פר' שמות ועוד). והנה אמירת תהלים נחשבת גם כלימוד תורה כמובא במדרש **שוחר טוב** (א, ח) שביקש דוד המלך שיחשב לפניו אמירת תהלים לדורות כמי שעוסק בנגעים ואהלות. ומטעם זה כתב **בשו"ת שבות יעקב** (ח"ב סי' מד) שמי שתורתו אומנותו וחושש על ביטול תורה להרבות בתפלה יותר מדי, יכול לומר תהלים שהוא כעוסק בתורה ויש בה גוגלות הרבה.

ובשו"ת בית אפרים (אר"ח סי' סח) כתב, שהגם שבדרך כלל מי שיש ביכלתו להבין משנה וגמרא ובמקום זה הוא משקיע בנביאים וכתובים ובדרשות המקראות, נחשב כביטול לימוד משנה וגמרא. ומכל שכן שקריאה בעלמא נחשב כביטול בית המדרש לגבי לימוד בהבנה. אמנם העוסק באמירת תהלים אינו כן, שעל זה ביקש דוד המלך שהקורא בתהלים יקבל שכר כעוסק

צריך ליהרר שלא לסלק הטלית קטן כשישן. וכפי דברינו הנ"ל מוסבר מאוד מה השייכות ביניהם, שגם מזוזה וגם ציצית שניהם באים לשם זכרון ובשניהם יש ענין להיות מסובבים במצות, ועל פי סוד יש ענין להיות מסובב במצות גם בלילה או במזוזה או בציצית. אכן מפשטות **לשון האריז"ל** משמע שעל פי סוד לילה לאו זמן ציצית רק לענין טלית גדול, אבל לענין טלית קטן כן זמן ציצית בלילה, ואפילו בחדר שיש בו מזוזה צריך לשכב עם טלית קטן. ולפי זה ניתן לומר שגם בשעת הדלקת נר חנוכה יש להקפיד על טלית קטן מצוייצת כפי שכתב **מוהר"ח פלאגי** שיש לבדוק חוטי הציצית של הטלית קטן בשעת ההדלקה.

לישן בכסות יום

באשל אברהם מבוטשאט (סי' כא) כתב שמי ששוכב בלילה עם טלית קטן המיוחד ללילה לשם מצוה עובר בבל תוסיף, דלפי ההלכה קיימא לן דלילה לאו זמן ציצית היא לא לטלית גדול ולא לטלית קטן, ומי שהולך בלילה עם ציצית המיוחדת ללילה עובר בבל תוסיף. וכתב: יש יותר מצוה ללבוש בלילה, ויותר מקבל שכר על הפרישה מעל הלבשה, שיותר יגן מטומאת לילה ח"ו מה שהוא בשמירה מבל תוסיף. ומסיים, שרק מי שדרכו לישון עם חלק מהבגדים ואינו מסיר מעליו את הטלית קטן שלו בשום ביום,

טלית בהדלקת נר חנוכה בלילה

כדי שיהא מסובב במצוות ויראנה בכל עת (עי' שו"ע סי' ט"ד).

ומוהר"ח פלאגי בספרו **מועד לכל חי** (סי' כז אות עה) הוסיף על זה: 'בשעה שבא להדליק נר חנוכה בלילה יבדוק הציצית בעת ההיא אם הם כשרים כדי שיקויים בו החוט המשולש לא במהרה ינתק, שהם מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל ובעל הבית באמצע בטלית מצוייצת'. ע"כ.

הפוסקים לא הביאו את זה

למעשה בשולחן ערוך ונושאי כלים אינו מופיע שיש להקפיד על מצות ציצית בשעת ההדלקה, ובאמת כבר תמהו **בעל החידושי הרי"ם** (אמרי הרי"ם חנוכה) ו**העמק שאלה** (על השאלות שם) על דין זה, דהא קיימא לן דלילה לאו זמן ציצית היא, ואין יתכן שיש להקפיד בשעת הדלקת נר חנוכה שזמנו בשעת צאת הכוכבים על מצות ציצית. וביותר קשה על מה שכתב המאירי שיש ללבוש גם תפילין, שבליה אסור ללבוש תפילין.

ואפשר שהגדה זו היא רק למאן דאמר בגמרא דלילה זמן ציצית היא וזמן תפילין היא. אבל לפי מה שאנו פוסקים דבליה לאו זמן תפילין וציצית אין להקפיד על זה בשעת הדלקת נר חנוכה, ולכן לא הביאוהו הפוסקים להלכה. ו**בהעמק שאלה** כתב שדעת אלו הראשונים הוא דזמן ההדלקה היא בשעת שקיעת החמה קודם צאת הכוכבים, שאז עדיין נוהג מצות ציצית ותפילין, אבל לפי מה שפסק **המחבר בשולחן ערוך** (סי' תרעב ס"א) שזמנו בשעת צאת הכוכבים אין נוהג מצות תפילין וציצית.

לפי האריז"ל מצות טלית קטן נוהג בלילה

אמנם ידוע מה שהביא **המגן אברהם** (סי' כא סק"ב) בשם **האריז"ל** שעל פי הסוד יש לשכב בלילה בטלית קטן. וכן הוא **בשער הכוונות** (דרוש תפלת ערבית דרוש א) 'דע כי לילה לאו זמן ציצית הוא כנזכר בגמרא, אמנם אין זה אלא בטלית גדולה שמתעטפין בו בשעת התפלה.. אבל הטלית קטן כבר נתבאר כי בחינתו הוא מבחינת זמן הקטנות.. ולכן נוהג אפילו בלילה.. ולכן צריך ליהרר שלא להסיר מעליו ציצית קטן לא ביום ולא בלילה וישכב עמו בלילה ויועיל מאד לבטל כוחות החיצונים'.

לשכב בט"ק בחדר שיש בו מזוזה

והנה **האריז"ל** הוכיח דבר זה ממה שמוכח בגמרא שדוד ראה עצמו ערום מן המצוות בבית המרחץ ואמר אוי לי שאני ערום מן המצוות, ולמה לא אמר כן בלילה, ועל כרחק שהיה שוכב בטלית קטן. ותמה **המגן אברהם** על ראייה זו שיש לומר שדוד היה ישן בלילה ללא ציצית וכיון שהיה ישן בחדר שיש מזוזה בפתחו לא ראה את עצמו ערום, שהיה מסובב במצות מזוזה, ורק במרחץ שאין שם מזוזה ראה את עצמו ערום. ומטעם זה העלה הרה"ק **מקומארינא בשולחן הטהור** (סי' כא בור זהב) שמי שישן בחדר שיש בו מזוזה אין עליו חיוב לישן בטלית קטן, ורק אם ישן בדרך במקום

השבוע למדנו שמקום הדלקת נר חנוכה הוא על הפתח, בפתח שיש לו מזוזה בימין מניח את המנורה משמאל, ובפתח שאין לו מזוזה מניח את המנורה מימין הכניסה (משנ"ב סי' תרעו ס"ט וכמבואר בשו"ע סי' תרעא ס"ו).

טעם הדלקת נר חנוכה על הפתח

הטעם הפשוט למה מדליקים נר חנוכה על הפתח מבחוץ הוא משום שיהא פירסום הנס לעוברים ושבים ברחוב. אמנם **הב"ח** (סי' תרעא ד"ה וכתב אבי) הוסיף שבוה שמדליקים בפתח במקום שנכנסים ויוצאים יש בזה היכר גם לאלו שנכנסים ויוצאים מן הבית, וזה לשונו: 'כיון דצריך להדליק בפתח לפרסומי ניסא במקום שנכנסין ויוצאין, וכל פינות שאדם פונה אינן אלא לימין, הילכך צריך להדליק בימין [בפתח שאין לו מזוזה], ששם הכל פונים ונזכר לנס מיד כשוראה הנרות דולקות'. ע"כ.

וביאר **אמו"ר** בספרו **אורה ושמחה** (על הרמב"ם הל' חנוכה פ"ד סקמ"ה) שכך מצונו בהרבה מצוות שנעשו לזכרון שקבעה התורה מקומם על הפתח, ודוגמא לזה מצונו במזוזה שכתב **הרמב"ם בהלכות מזוזה** (פ"ו ה"ג) 'חייב אדם להיזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד, וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ב"ה, אמרו חכמים הראשונים כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא שהיה יש לו מזכירים רבים והם המלאכים שמצילים אותו מלחטוא שנאמר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם'. ע"כ. - הרי שמכיון שמצות מזוזה נעשה לזכרון האדם להצילו מן החטא קבעה התורה מקומה על הפתח.

כך מצונו גם בפסח מצרים שציוותה התורה להזות דם הפסח על המזוזה לזכרון. וכן תיקנו חז"ל לעשות אמה על אמה זכר לחורבן מול הפתח כדי שיפגש בה ויראנה בכניסתו ויצאיתו.

ציצית בשעת ההדלקה

כתבו **הראשונים** שגם מצות ציצית קשור להדלקת נר חנוכה. כך מובא **בשאלות דרב אחאי** (פרשת וישלח שאלתא ב) ו**בספר העיטור** (הל' חנוכה) 'מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהם'. וכן כתב **הריטב"א** (שבת כא). ו**המאירי** (שבת כב) הוסיף שיש ללבוש גם תפילין בשעת הדלקת נר חנוכה, וכתב: 'פירשו בהגדה: יבוא בעל הבית בתפיליו ובטלית מצוייצת ביניהם חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם'.

ולפי האמור הדברים מובנים מאוד, שהדלקת נר חנוכה בא לזכרון הנס על הפתח, וגם מצוה תפילין מזוזה וציצית באים לזכרון כפי שכתב הרמב"ם שהם הם המזכירים את האדם, ולכן יש לקיים הדלקת נר חנוכה כשהוא מסובב באלו המזכירים. וכן מצונו במצות ציצית שלפי שנאמר 'וראיאתם אותו וזכרתם' צריך להחזיר שני ציציות לפניו ושתיים לאחוריו

בורח מן הכבוד

רבי שמעון תלמיד רבינו (ה)

מעשה פלא

בשיש"ק מסופר עוד, שאחר כך בדרך חזרתו, נקלע לאיזה ישוב שהיו דרים שם יהודים, ובמקום אכסנייתו היתה מקשה לילד זה כמה ימים, שאחר ששהתה אצלה המיילדת עכ"ז לא ילדה, והלכה וחזרה לביתה לסדר כמה דברים כשבדעתה לחזור, ופתאום כרעה היולדת לילד ולא היה די זמן ללכת לקרוא למיילדת, והיה בעלה אובד עצות מה יעשה, ובליבת ברירה עזר ר' שמעון ליהודי זה שיצא התינוק בשעה טובה ומוצלחת, ועבר הכל בשלום. והיה דומה אצל יהודי זה שרבי שמעון הוא מלאך מושיע ממש, ולרוב השמחה הגיש על השולחן 'לחיים', ורבי שמעון שהיה כידוע בעל מתבודד ודבוק בה' מאד, היה אז בהבחינה שאמר רביז"ל בליקו"מ (נ"א ס"ה ע"ה) עה"פ יברכנו אלקים ויראו אותו כל אפסי ארץ, שמרוב הביטול והאפסיות שתפסו התבטל לפני הגשמיות לגמרי ונעשה בבחינת אפס ואין, ופתאום נעלם הכוס וכאילו לא היה, והיה לפלא (שיש"ק ח"ז אות מ"ג).

"עון מש"

רבינו ז"ל דיבר נפלאות וגילה רמזים בשמו של תלמידו רבי 'שמעון', כמובא בשיחות הר"ן, וז"ל:

"בענין השם של אדם - השם הוא דבר גדול מאד, ודיבר הרבה מזה. גם דיבר עמנו מענין הפסוקים שנוהגין לומר קודם 'היו לרצון', המתחילין ומסיימין באותיות של שמו. ואמר שידוע לבאר כל השמות של אותן שעמדו סביבו, היכן הם רומזים. וביחוד מר' שמעון דיבר הרבה; שמעון הוא צירוף עו"ן מ"ש ולא רצה לבאר ביאור הדבר, ואמר שצירוף הנ"ל זהו ממש כל עניינו ובחינתו של ר' שמעון.

זה ר' שמעון היה אחד מתלמידיו החשובים. ואמר שאל תטעה אם אומר לך היכן אתה מרומז, שגם אדם אחר ששמו כשמך אחיזתו גם כן שם, אל תאמר כן. ומכלל דבריו הבננו שכל אחד כפי עניינו ומדרגתו ובחינתו, כן יש לו איזה צירוף ורמז, והוא יודע כל זה היטב לאמיתו. אמר שצירופי אותיות גדול מאד. ואמר שהתורה שלו גדולה, אך במקום שהוא צריך להשתמש עם צירופי אותיות הוא גדול ביותר" (שיחות הר"ן ס"ה מ"ד).

מאחר שר' שמעון זכה להיות סמוך וקרוב לרבינו ז"ל שמע ממנו סיפורים ושיחות נפלאות ונוראות, ומסרם אח"כ למוהרנ"ת, ומוהרנ"ת רשםם בכתב יושר אמרי אמת בשם אומרו, ונפרסם כאן אחד לאחד:

טעם גן עדן ככל פסיעה

כתב מוהרנ"ת וז"ל: "סיפר ר' שמעון, שפעם אחד, אחר שנעשה [רבינו] מפורסם, נסע עם רבינו ז"ל דרך כפר אוסאטיין, ששם יגע רבינו ז"ל בעבודתו הגדולה בבית חותנו שהיה דר שם, ונסע עמו דרך השדות וכיוצא, והיה רבינו ז"ל מתגעגע מאד, ואמר: כמה היה טוב לפני בכאן, כי בכל פסיעה ופסיעה הרשתי טעם גן עדן! כי שם באלו הדרכים היה רגיל לילך ולהתבודד, והיה מיצר ומתגעגע מאד, ואמר: הלא כאן היה טוב לפני מאד, ולמה לי הפרסום של עכשיו!" (חיי"מ ס"ה ק"ז).

ארחיקה נדוד...

עוד מסופר שבצעירותו אמר פעם אחת רבינו לתלמידו רבי שמעון שהיה רוצה לנסוע ולדור בארץ אחרת, כמו מדינת אונגאריין, ששם אין מכירים אותו, ושם יוכל לעבוד את ה' בהסתר ובהיחבא. וגם כי שם יחלקו עליו יתו, מאחר שאין מכירים אותו כנכד הצדיקים הרה"ק הבעל שם טוב והרה"ק ר' נחמן מהורעדנעקא וכו'. אחר כמה שנים שאל ר' שמעון את רבינו ז"ל אודות זה, ענה לו רבינו ואמר: "פעלתי אצל הש"ת שאף כאן במדינת רוסיא, על אף שמכירים אותי, וגם מפורסם אני כנכד הבעל שם טוב, אעפ"כ יחלקו עלי!" (שיש"ק ח"ה אות ס"א).

מאז התקרב ר' אלחנן לאורו של הרבי, בז לכל דבר שרוח של כבוד או פירסום נודף הימנו. כמה נפלא היא העובדה שמספרים עליו שמחק מספריו את החותמת 'אב"ד מאנאטוב' שהתנוססה עליהם, וכי אף אסף את כל חיידושו שהיו בכתבי ידו ושרף אותם לבל יזכר שמו כגאון ומחבר ספרים.

כשעסקתי עם בני הנעורים הייתי מעודד אותם לדבר עם ר' אלחנן בדברי תורה וחסידות, אך הוא היה משתמט והעמיד פני תם כאינו מבין מדוע הם חושבים שהוא יודע ללמוד - - -

באחת השיחים עשה לקלס את אותם המתהדרים באדרת לא להם, וסיפר לי על אחד ממכריו שהכתיר את עצמו למנהיג ואדמו"ר. שאלתי אותו - שח לר' אלחנן - הרי להיות רבי צריך להיות תלמיד חכם? והוא השיב: לא צריך ללמוד, רק לדעת את הש"ק!...

כמו כן נוכחתי לראות בשיחותינו את רגישותו לזולת, ואת הבנתו בנבכי הנפש, פעם התבטאתי שיסורי הנפש קשים מיסורי הגוף, ולכן רגילים בעלי היסורים הנפשיים לצעוק שאגות משונות, כי כאבם מגיע עד הנפש... ואמרת התבטאות זאת לאדם גדול והוא לא הבין את הדבר, אך כשאמרתי זאת לר' אלחנן ראיתי שהוא מבין זאת היטב...

והוא עצמו היה אדם מסודר ומיושב להפליא. הוא אמר לי פעם שהעצה של 'מילתא דשטותא' לא נאמרה לדידיה ולדכוותיה, ואדרבה, היא תגרום להם רק עצבות, כי זקן הוא ואינה לפי כבודו, וזילא ביה מילתא...

איש קדוש היה ר' אלחנן, יודעני עליו הפלגות במידת הקדושה, ואף בשיחותיי ראיתי עליו שהוא ממאס בתכלית את ההיפך ממידת הקדושה, ונפשו נגעלת מכל שבלתי טהור הוא.

ראייתו הגיעה למרחוק. זוכרני פעם שהתבטא על בחור צעיר בבית מדרשו שהלה עוד יצא לתרבות רעה, התעניינתי: מנין לך זאת? וענה: גם במעללי יתנכר נער...

ובמקום שאתה מוצא את קדושתו שם אתה מוצא את ענוותנותו, לפי שהקדושה והענוה שיקפו את מהותו. הוא לא עשה מעצמו כלום, וכל השיחות הרבות שהיו בינינו היו בכזו פשטות... זוכרני פעם שאף ביקש ללמד אותי ניגון שהביא מפולין...

הוא אף היה נותן מילות טובות בחפץ לב. בהזדמנות עבר אבי מורי זצ"ל לידנו בשעה ששוחחנו. רבי אלחנן התבטא אליו: בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני...

למלאות ארבעים שנה מהסתלקות הגה"ח רבי אברהם אלחנן ב"ר דוד שלמה ספקטור זצ"ל

כב טבת תשמ"ג - תשפ"ג

ברכת מול טוב להר"ר יעקב יצחק מנחם לייב ולאביו	ברכת מול טוב להר"ר נתנן זוטפר הי"ו לרגל חילת בנו אברהם נ"ו	ברכת מול טוב להר"ר שמעון פריד הי"ו לרגל חילת בנו משה נ"ו	ברכת מול טוב להר"ר שלום הורביץ הי"ו לרגל חילת הבן
להר"ר יעקב יצחק מנחם לייב הי"ו ולאביו	להר"ר נתנן זוטפר הי"ו לרגל חילת בנו אברהם נ"ו	להר"ר שמעון פריד הי"ו לרגל חילת בנו משה נ"ו	להר"ר שלום הורביץ הי"ו לרגל חילת הבן
להר"ר יעקב יצחק מנחם לייב הי"ו ולאביו	להר"ר נתנן זוטפר הי"ו לרגל חילת בנו אברהם נ"ו	להר"ר שמעון פריד הי"ו לרגל חילת בנו משה נ"ו	להר"ר שלום הורביץ הי"ו לרגל חילת הבן
להר"ר יעקב יצחק מנחם לייב הי"ו ולאביו	להר"ר נתנן זוטפר הי"ו לרגל חילת בנו אברהם נ"ו	להר"ר שמעון פריד הי"ו לרגל חילת בנו משה נ"ו	להר"ר שלום הורביץ הי"ו לרגל חילת הבן

נערך ע"י הרה"ח רבי נחמן שווארצמן שליט"א בעמק"ם 'אוצרות עלים לתרופה'.